GENERALINIO ADVOKATO
YVES BOT IŠVADA,
pateikta 2016 m. vasario 23 d.[1]

Byla C-614/14

Baudžiamoji byla
prieš
Atanas Ognyanov

(Sofiyski gradski sad (Sofijos miesto teismas, Bulgarija) pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą — SESV 267 straipsnis — Teisingumo Teismo procedūros reglamento 94 straipsnis — Prašymo priimti prejudicinį sprendimą turinys ir prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo pareigos — Faktinių ir teisinių aplinkybių išdėstymas — Nacionalinė taisyklė, pagal kurią prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas įpareigojamas nusišalinti nuo bylos remiantis tuo, kad jis išdėstė bylos faktines ir teisines aplinkybes, siekdamas pateikti Teisingumo Teismui prašymą priimti prejudicinį sprendimą — Chartijos 47 ir 48 straipsniai“

I – **Įžanga**

1. Ar SESV 267 straipsnyje ir Teisingumo Teismo procedūros reglamento 94 straipsnyje nustatyti reikalavimai, susiję su prašymo priimti prejudicinį sprendimą turiniu, gali pabloginti Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 47 ir 48 straipsniuose įtvirtintų teisių užtikrinimą?

2. Ar prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi nusišalinti nuo pagrindinės bylos nagrinėjimo dėl to, kad šioje byloje pateiktame prašyme priimti prejudicinį sprendimą jis išdėstė jos faktines ir teisines aplinkybes?

3. Atrodo, kad taip yra pagal Bulgarijos teisę, remiantis Baudžiamojo proceso kodekso (*Nakazatelno protsesualen kodeks*, toliau – NPK) 29 straipsniu.

4. Iš tiesų būtent remdamasi minėta nuostata *Sofiyska gradska prokuratura* (Sofijos miesto prokuratūra) paprašė *Sofiyski gradski sad* (Sofijos miesto teismas) nusišalinti, motyvuodama tuo, kad šis teismas, pateikdamas prašymą priimti prejudicinį sprendimą byloje *Ognyanov* (C-554/14)[2], kuri nagrinėjama Teisingumo Teisme, pateikė „išankstinę nuomonę“, konstatuodamas tos bylos faktines ir teisines aplinkybes, dar prieš išnagrinėdamas ją, ir taip pažeidė jam tenkančią nešališkumo pareigą, o kartu ir A. Ognyanov teisę į nekaltumo prezumpciją.

5. Taigi šioje byloje Teisingumo Teismo klausiama, ar pagal Sąjungos teisę draudžiama tokia taisyklė, kaip nagrinėjamoji pagrindinėje byloje.

1 — Originalo kalba: prancūzų.

2 — Anoje ir šioje byloje pateikti prašymai priimti prejudicinį sprendimą yra dėl to paties ginčo, nagrinėjamo *Sofiyski gradski sad* (Sofijos miesto teismas), ir abiejose bylose teikiu atskiras išvadas.

6. Prašymo priimti prejudicinį sprendimą mechanizmas kartais tikrai gali kelti įvairaus pobūdžio keblumų nacionaliniams teismams, ypač atsižvelgiant į nacionalinės teisės aktų skirtumus, susijusius su teismo vaidmeniu; beje, šie teisės aktai yra vieni iš mažiausiai suderintų ir tarp jų bene daugiausia skirtumų.

7. Vis dėlto dėl gausios teismų praktikos, susijusios su nacionalinių teismų ir Teisingumo Teismo bendradarbiavimu prašymo priimti prejudicinį sprendimą srityje, ir daug teisės aktų nuostatų, kuriomis šis mechanizmas apibrėžtas, nelieka jokių abejonių dėl atsakymo, kurį reikėtų pateikti į šį klausimą.

8. Kai, pateikdamas prašymą priimti prejudicinį sprendimą byloje C-554/14, *Sofiyski gradski sad* (Sofijos miesto teismas) išdėstė šios bylos faktines ir teisines aplinkybes, jis tiesiog laikėsi SESV 267 straipsnyje ir Procedūros reglamento 94 straipsnyje nustatytų reikalavimų, taikomų pateikiant Teisingumo Teismui prašymą priimti prejudicinį sprendimą, ir jeigu šie reikalavimai tinkamai įgyvendinami, jų negalima laikyti pažeidžiančiais teisingą bylos nagrinėjimą ir pagrindines šalių teises.

9. Taigi reikia netaikyti tokios taisyklės, kuri nagrinėjama pagrindinėje byloje.

10. Pirma, minėtos taisyklės reikia netaikyti todėl, kad ja kvestionuojami esminiai prašymo priimti prejudicinį sprendimą reikalavimai, apibrėžti SESV 267 straipsnyje ir Teisingumo Teismo praktikoje ir patikslinti Procedūros reglamento 94 straipsnyje.

11. Antra, jos reikia netaikyti todėl, kad dėl jos Bulgarijos baudžiamųjų bylų teismai galiausiai netenka galimybės pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą Teisingumo Teismui; taip kėsinamasi į ESV sutartimi ir Teisingumo Teismo praktikoje jiems pripažįstamus įgaliojimus.

12. Beje, sprendime dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą *Sofiyski gradski sad* (Sofijos miesto teismas) nekyla jokių abejonių dėl minėtų Sąjungos teisės nuostatų išaiškinimo.

13. Man atrodo, kad jis savo veiksmais siekia pakeisti Bulgarijos baudžiamųjų bylų teismų ir galbūt net *Konstitutsionen sad* (Konstitucinis Teismas)[3] suvokimą apie prašymą priimti prejudicinį sprendimą ir įrodyti teisės aktų nesuderinamumą, nes jeigu šie teisės aktai būtų įgyvendinti, jie galėtų atgrasyti bet kurį Bulgarijos baudžiamųjų bylų teismą nuo prašymo priimti prejudicinį sprendimą pateikimo Teisingumo Teismui.

14. Tiesa, *Sofiyski gradski sad* (Sofijos miesto teismas) pabrėžia, kad prašymas priimti prejudicinį sprendimą Bulgarijos baudžiamųjų bylų teismui yra nauja užduotis, atsižvelgiant į apribojimą, numatytą prie ESV sutarties pridėto Protokolo Nr. 36 dėl pereinamojo laikotarpio nuostatų 10 straipsnio 1 dalyje.

15. Vis dėlto, nors prašymo priimti prejudicinį sprendimą institutas yra naujas Bulgarijos baudžiamiesiems teismams, jo įgyvendinimas labai gerai žinomas Bulgarijos civilinių ir administracinių bylų teismams, ir tai rodo gana didelis šių teismų pateiktų prejudicinių klausimų skaičius[4].

3 — Šiuo klausimu žr. M. Vatsov „European integration through preliminary rulings? The case of the Bulgarian Constitutionnal Court“, *The preliminary reference to the Court of justice of the European Union by Constitutional Courts, German Law Journal*, 16 dalis, Nr. 6, 2015.

4 — Dėl Bulgarijos teisės aktų ir praktikos, susijusios su prašymais priimti prejudicinį sprendimą, žr. M. Fartunova pateiktą Bulgarijos situacijos apibūdinimą iš L. Coutron „L'obligation de renvoi préjudiciel à la Cour de justice: une obligation sanctionnée?“, Bruylant, Briuselis, 2014, p. 145.

16. Šiuo atžvilgiu Civilinio proceso kodekso (*Grazdhanski protsesualen kodeks*[5]) VII dalyje esančiame 59 skyriuje[6] tiksliai apibrėžiamos visos procedūrinės taisyklės, taikytinos pateikiant Teisingumo Teismui prašymą priimti prejudicinį sprendimą. Jo 630 straipsnio, susijusio su prašymo priimti prejudicinį sprendimą turiniu, 1 dalyje laikantis Procedūros reglamento 94 straipsnyje nustatytos tvarkos reikalaujama, kad „prašyme priimti prejudicinį sprendimą būtų apibūdintos bylos faktinės aplinkybės, taikytina nacionalinė teisė, tiksliai nurodoma nuostata ar aktas, kuriuos prašoma išaiškinti ar kurių galiojimą prašoma įvertinti, priežastys, dėl kurių prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad prašymas priimti prejudicinį sprendimą būtinas siekiant teisingai išnagrinėti bylą, ir suformuluotas prejudicinis klausimas“[7].

17. Nors minėtame 59 skyriuje pateiktos taisyklės iš principo taikomos tik civilinių bylų teismams, pagal Administracinio proceso kodekso (*Administrativnoprotsesualen kodeks*) 144 straipsnį[8] jos taip pat taikytinos administraciniuose teismuose iškeltoms byloms.

18. Taigi SESV 267 straipsnyje, Procedūros reglamento 94 straipsnyje ir Teisingumo Teismo praktikoje nustatyti reikalavimai, susiję su prašymo priimti prejudicinį sprendimą turiniu ir tikrai žinomi teisės aktų leidėjui ir nacionaliniams teismams, yra teisinės sistemos dalis nuo Bulgarijos Respublikos įstojimo į Europos Sąjungą 2007 m.

19. Vis dėlto, nors suprantu, kad kai kuriems baudžiamųjų bylų teismams gali kilti sunkumų pradėjus taikyti jiems naują prašymo priimti prejudicinį sprendimą mechanizmą, pagal SESV 267 straipsnį nustatyti prašymo priimti prejudicinį sprendimą pateikimo reikalavimai, patikslinti Procedūros reglamento 94 straipsnyje, yra tokie patys ir civilinėms, ir baudžiamosioms byloms. Nors Procedūros reglamento III antraštinėje dalyje esančiame 3 skyriuje numatytos specialiosios nuostatos byloms, priskiriamoms laisvės, saugumo ir teisingumo erdvei, šios nuostatos niekaip nepaveikia prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui pagal minėto reglamento 94 straipsnį tenkančių įpareigojimų.

20. Taigi, atsižvelgiant į aplinkybes, susijusias su teisės aktų nuostatomis ir teismų praktika, kurios įtvirtina nacionalinių teismų ir Teisingumo Teismo bendradarbiavimą prašymo priimti prejudicinį sprendimą srityje, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui pateiktinas atsakymas nekelia jokių abejonių.

21. Todėl siūlau Teisingumo Teismui nuspręsti, jog SESV 267 straipsnį ir Procedūros reglamento 94 straipsnį, aiškinamus atsižvelgiant į Chartijos 47 ir 48 straipsnių nuostatas, reikia aiškinti taip, kad jais draudžiama tokia nacionalinė taisyklė kaip nagrinėjamoji pagrindinėje byloje, pagal kurią prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas įpareigojamas atsisakyti nagrinėti pagrindinę bylą, motyvuojant tuo, kad pateikdamas prašymą priimti prejudicinį sprendimą jis išdėstė šios bylos faktines ir teisines aplinkybes.

22. Todėl *Sofiyski gradski sad* (Sofijos miesto teismas) privalės netaikyti tokios taisyklės.

23. Be to, nurodysiu, kad pagal SESV 267 straipsnį ir Procedūros reglamento 94 straipsnį, atsižvelgiant į valstybių narių institucinę ir procesinę autonomiją, nedraudžiama, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, Teisingumo Teismui priėmus sprendimą, iš naujo išklausytų šalis ir taikytų naujas tyrimo priemones, o galiausiai pakeistų išvadas, kurias jis padarė priimdamas sprendimą dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą.

5 — Toliau – GPK. GPK versija anglų kalba pateikiama *Varhoven kasatsionen sad* (Aukščiausiasis kasacinis teismas) interneto svetainėje adresu http://www.vks.bg/english/vksen_p04_02.htm#PART_SEVEN__Content of Request.

6 — Šios VII dalies pavadinimas yra „Specialiosios civilinio proceso taisyklės bylose, susijusiose su Europos Sąjungos teise (galioja nuo 2007 m. liepos 27 d.)“. Šis 59 skyrius skirtas „prašymams priimti prejudicinį sprendimą“.

7 — Laisvas vertimas.

8 — Šiame straipsnyje numatytas subsidiarus GPK taikytinumas visais klausimais, kurie jame aiškiai nereglamentuojami.

II – **Faktinės ir teisinės aplinkybės**

24. Šioje byloje Bulgarijos pilietis A. Ognyanov buvo nuteistas Danijos teismo 15 metų laisvės atėmimo bausme už vagystę sunkinančiomis aplinkybėmis ir nužudymą. Danijos laisvės atėmimo įstaigoje jis buvo įkalintas nuo 2012 m. sausio 1 d. iki 2013 m. spalio 1 d., t. y. datos, kai pagal 1983 m. kovo 21 d. Strasbūre pasirašytą konvenciją dėl nuteistųjų asmenų perdavimo [9] jis buvo perduotas Bulgarijos valdžios institucijoms, kad atliktų likusią bausmės dalį Bulgarijoje. Po A. Ognyanov perdavimo *Sofiyski gradski sad* (Sofijos miesto teismas) pateikė Teisingumo Teismui tris prejudicinius klausimus dėl Pamatinio sprendimo 2008/909/TVR [10] 17 straipsnio išaiškinimo (byla C-554/14).

25. Pateikus minėtus klausimus, Sofijos miesto prokuratūra pareikalavo minėto teismo nusišalinti nuo bylos remiantis tuo, kad šioje byloje pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą 2–4 punktuose jis pateikė savo nuomonę dėl faktinių ir teisinių klausimų dar prieš išnagrinėdamas šią bylą.

26. Iš sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą šioje byloje aišku, kad pagal NPK 29 straipsnį, kaip jį yra išaiškinęs *Varhoven kasatsionen sad* (Aukščiausiasis kasacinis teismas), jeigu teisėjas pateikia išankstinę nuomonę dėl bylos esmės prieš tai, kai priimamas galutinis sprendimas, tai yra ypatingas šališkumo atvejis.

27. Esant šališkumui, teisėjas turi nusišalinti nuo bylos, o tai reiškia, kad, pirma, jis nustoja nagrinėti bylą, antra, ši byla paskiriama kitiems atitinkamo teismo teisėjams ir, trečia, bylą iš naujo nagrinėja naujai paskirtos sudėties teismas.

28. Jeigu teisėjas nenusišalina, toliau nagrinėja bylą ir priima galutinį sprendimą, šis sprendimas netenka galios, nes yra priimtas „pažeidžiant esminius procedūrinius reikalavimus“. Aukštesnės instancijos teismas panaikina tokį sprendimą ir byla paskiriama iš naujo nagrinėti kitos sudėties teismui.

29. *Sofiyski gradski sad* (Sofijos miesto teismas) patikslina, kad teismų praktikoje šis „šališkumo“ kriterijus aiškinamas labai griežtai. Šiuo atžvilgiu jis, be kita ko, pažymi, kad ši kontrolė atliekama teismo iniciatyva ir kad pateikus net ir menkiausią užuominą apie bylos faktines aplinkybes arba jų teisinį kvalifikavimą automatiškai atsiranda motyvas teisėjui nušalinti.

30. Kaip pavyzdį *Sofiyski gradski sad* (Sofijos miesto teismas) nurodo penkis *Varhoven kasatsionen sad* (Aukščiausiasis kasacinis teismas) [11] sprendimus, kuriais jis panaikino pirmosios instancijos teismų sprendimus dėl šališkumo.

31. Galiausiai iš sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad ne tik turi nusišalinti teisėjas, pateikęs išankstinę nuomonę, ir (arba) jo galutinis sprendimas panaikinamas, bet gali būti pareikštas ieškinys dėl šio teisėjo drausminės atsakomybės už drausmės pažeidimą. Iš tiesų pagal Nacionalinio etikos kodekso (*Kodeks za etichno povedenie*) 2.3 ir 7.4 punktus teisėjui draudžiama daryti viešus pareiškimus dėl jo nagrinėjamos bylos baigties arba pateikti išankstinę nuomonę. Minėto kodekso 7.3 punkte taip pat numatyta, kad teisėjas gali pateikti nuomonę dėl principinių teisinių klausimų, vis dėlto susilaikydamas nuo konkrečių faktinių aplinkybių nurodymo ir jų teisinio kvalifikavimo.

9 — Ši konvencija pateikiama Europos Tarybos interneto svetainėje. Ją ratifikavo 64 valstybės ir ji įsigaliojo 1985 m. liepos 1 d. Iš valstybių narių jos nėra pasirašiusios tik Kroatijos Respublika ir Suomijos Respublika.

10 — 2008 m. lapkričio 27 d. Tarybos pamatinis sprendimas 2008/909/TVR dėl nuosprendžių baudžiamosiose bylose tarpusavio pripažinimo principo taikymo skiriant laisvės atėmimo bausmes ar su laisvės atėmimu susijusias priemones, siekiant jas vykdyti Europos Sąjungoje (OL L 327, p. 27).

11 — Tai yra baudžiamosios bylos Nr. 352/2008, Nr. 438/2009, Nr. 466/2009, Nr. 527/2009 ir Nr. 463/2013.

32. Tačiau šioje byloje, pateikdamas prejudicinius klausimus byloje C-554/14, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas viešai ir oficialiai pateikė išankstinę nuomonę dėl konkrečių šios bylos faktinių aplinkybių.

III – **Prejudiciniai klausimai**

33. Šiomis aplinkybėmis *Sofiyski gradski sad* (Sofijos miesto teismas) nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui tokius prejudicinius klausimus:

„1. Ar Sąjungos teisė (SESV 267 straipsnio 2 dalis, siejama su Procedūros reglamento 94 straipsniu, Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 ir 48 straipsniai arba kitos taikytinos nuostatos) pažeidžiama tuo atveju, kai prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, gavęs prejudicinį sprendimą, tęsia bylos nagrinėjimą ir nenusišalinęs pats priima sprendimą byloje? Pagrindas nusišalinti būtų tai, kad prašydamas priimti prejudicinį sprendimą teismas pats pareiškė dėl bylos išankstinę nuomonę (kurioje tam tikras faktines aplinkybes laikė nustatytomis, o tam tikrą teisės normą laikė taikytina šiomis faktinėmis aplinkybėmis).

Pateikiant klausimą daroma prielaida, kad, teikiant prašymą priimti prejudicinį sprendimą, nustatant faktines aplinkybes ir taikytiną teisę buvo atsižvelgta į visas procesines nuostatas, apsaugančias proceso šalių teises teikti įrodymus ir reikšti pastabas.

2. Jei į pirmąjį prejudicinį klausimą bus atsakyta taip, kad galima teisėtai tęsti bylos nagrinėjimą, ar nebūtų pažeista Sąjungos teisė, jei:

   a) teismas viską, kas buvo išdėstyta prašyme priimti prejudicinį sprendimą, be pakeitimų pakartotų savo galutiniame sprendime ir, atsižvelgdamas į šiuos faktinius ir teisinius sprendinius, atsisakytų rinkti naujus įrodymus ir išklausyti šalis; faktiškai teismas rinktų įrodymus ir sutiktų išklausyti šalis tik tais klausimais, kurie prašyme priimti prejudicinį sprendimą nebuvo laikomi nustatytais,

   b) teismas rinktų įrodymus ir išklausytų šalis visais susijusiais klausimais, įskaitant tuos, kuriais jis yra išdėstęs savo nuomonę prašyme priimti prejudicinį sprendimą, o savo galutiniame sprendime pateiktų savo baigiamąją nuomonę, pagrįstą visais surinktais įrodymais ir suformuotą išklausius visus šalių argumentus, nesvarbu, ar įrodymai buvo surinkti ir argumentai pateikti prieš pateikiant prašymą priimti prejudicinį sprendimą, ar jau gavus šį sprendimą?

3. Jei į pirmąjį prejudicinį klausimą bus atsakyta, kad tolesnis pagrindinės bylos nagrinėjimas neprieštarauja Sąjungos teisei, ar neprieštarauja tokiu atveju Sąjungos teisei situacija, kai teismas nusprendžia toliau nenagrinėti bylos ir nusišalina motyvuodamas šališkumu, nes toliau nagrinėjant bylą būtų pažeista nacionalinė teisė, pagal kurią užtikrinama didesnė šalių interesų ir teisingumo apsauga? Kalbant konkrečiai, nusišalinimas grindžiamas tuo, kad:

   a) pateikdamas prašymą priimti prejudicinį sprendimą dar nepriėmęs galutinio sprendimo, teismas pateikė išankstinę nuomonę dėl bylos, o tai, nors ir leidžiama pagal Sąjungos teisę, draudžiama pagal nacionalinę teisę,

   b) savo galutinį sprendimą teismas suformuluoja dviejuose teisės aktuose, o ne viename (jei būtų laikoma, kad prašyme priimti prejudicinį sprendimą pateikta ne išankstinė, o galutinė nuomonė), o tai, nors ir leidžiama pagal Sąjungos teisę, draudžiama pagal nacionalinę teisę.“

34. Pastabas pateikė Ispanijos ir Nyderlandų vyriausybės, Europos Komisija.

35. Galiu tik apgailestauti, kad nedalyvavo nei pagrindinės bylos šalys, nei Bulgarijos vyriausybė.

IV – **Analizė**

36. Pakankamai priminus teismų praktiką ir doktriną, reikia pažymėti, kad prašymas priimti prejudicinį sprendimą Sąjungoje yra kertinis teismų sistemos akmuo ir šį prašymą turi teikti nacionalinis teismas.

37. Kaip Teisingumo Teismas nurodė savo Nuomonėje Nr. 2/13 [12], prašymo priimti prejudicinį sprendimą procedūros tikslas „užmezgant dialogą tarp teismų, t. y. Teisingumo Teismo ir valstybių narių teismų, <...> užtikrinti vienodą Sąjungos teisės aiškinimą <...> ir taip garantuoti jos nuoseklumą, visišką veiksmingumą, autonomiją ir galiausiai savitą Sutartimis sukurtos teisės pobūdį“ [13].

38. Smerkdamas valstybę narę už tai, kad nacionalinis teismas pakankamai nemotyvavo savo atsisakymo pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą Teisingumo Teismui, Europos Žmogaus Teisių Teismas, remdamasis jau nusistovėjusia teismo praktika, Sprendime *Dhahbi prieš Italiją* [14] įtvirtino šio mechanizmo svarbą Europoje ir galiausiai patvirtino tai, kad prašymas priimti prejudicinį sprendimą yra esminė nacionalinio teismo kompetencija, ir jis negali jos įgyvendinti savavališkai, rizikuodamas pažeisti teisę į teisingą bylos nagrinėjimą.

A – *Dėl pirmojo klausimo*

39. Pirmuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas Teisingumo Teismo iš esmės klausia, ar SESV 267 straipsnį, aiškinamą kartu su Procedūros reglamento 94 straipsniu ir Chartijos 47 bei 48 straipsniais, reikia aiškinti taip, kad juo draudžiama tokia nacionalinė taisyklė, pagal kurią prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas įpareigojamas nusišalinti nuo pagrindinės bylos remiantis tuo, kad pateikdamas prašymą priimti prejudicinį sprendimą jis išdėstė šios bylos faktines ir teisines aplinkybes, taip nukrypdamas nuo nešališkumo pareigos ir pažeisdamas teisę į nekaltumo prezumpciją.

40. Kaip jau nurodžiau, *Sofiyski gradski sad* (Sofijos miesto teismas) nekyla jokių abejonių dėl minėtų nuostatų išaiškinimo. Iš tiesų atsakymas į šį klausimą yra akivaizdus, atsižvelgiant, pirma, į teisės aktuose ir teismo praktikoje nustatytas taisykles, kuriomis jau dešimtmečius formuojamas prašymo priimti prejudicinį sprendimą mechanizmas, ir, antra, Europos Žmogaus Teisių Teismo praktiką.

12 — EU:C:2014:2454.

13 — 176 punktas ir jame nurodyta teismo praktika.

14 — Nr. 17120/09. Šioje byloje Italijos valdžios institucijos ieškovui, Tuniso piliečiui, atsisakė suteikti išmoką vaikams, motyvuodamos tuo, kad ji skirta tik Italijos ir Sąjungos piliečiams. Ieškovas Italijos teismuose ginčijo skirtingą jo vertinimą ir prašė pateikti prejudicinį klausimą Teisingumo Teismui dėl Europos ir Vidužemio jūros regiono šalių susitarimo, steigiančio Europos bendrijos bei jos valstybių narių ir Tuniso Respublikos asociaciją (OL L 97, 1998, p. 2), pagal kurį buvo draudžiama darbuotojų tunisiečių diskriminacija socialinėje srityje, išaiškinimo. Šis prašymas liko nepatenkintas, nes *Corte suprema di cassazione* (Italijos Kasacinis Teismas) nepateikė prašymo priimti prejudicinį sprendimą. Todėl ieškovas kreipėsi į Europos Žmogaus Teisių Teismą. Toje byloje Europos Žmogaus Teisių Teismas turėjo nustatyti, ar *Corte suprema di cassazione* (Kasacinis teismas) atsisakymas pateikti Teisingumo Teismui prašymą priimti prejudicinį sprendimą nesuderinamas su teise į teisingą bylos nagrinėjimą. Remdamasis tais pačiais motyvais kaip ir ankstesnėse panašiose bylose Europos Žmogaus Teisių Teismas nusprendė, kad pagal 1950 m. lapkričio 4 d. Romoje pasirašytos Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 6 straipsnio 1 dalį nacionaliniai teismai turi pareigą, atsižvelgdami į taikytiną teisę, motyvuoti sprendimus, kuriais atsisako pateikti prejudicinį klausimą (31 punktas).

1. Teisės aktuose ir teismo praktikoje nustatytos taisyklės, susijusios su prašymo priimti prejudicinį sprendimą turiniu

41. Pagal nusistovėjusią teismo praktiką SESV 267 straipsnyje numatyta procedūra yra Teisingumo Teismo ir nacionalinių teismų bendradarbiavimo priemonė, pagal kurią Teisingumo Teismas nacionaliniams teismams pateikia Sąjungos teisės aiškinimą, būtiną jiems priimant sprendimą dėl jų nagrinėjamų ginčų [15]. Ja siekiama užtikrinti Sąjungos teisės viršenybę ir vienodą jos nuostatų aiškinimą visose valstybėse narėse.

42. Vykstant šiam teismų dialogui ir jiems gerbiant kiekvieno jų įgaliojimus, kiekvienam teismui tenka atitinkamos pareigos. Vis dėlto šis teismų bendradarbiavimas turi būti „įgyvendinama[s] abipusiškai“ [16]. Nors Teisingumo Teismas turi padaryti viską, kad padėtų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui teisingai aiškinti ir taikyti Sąjungos teisę, be kita ko, suteikdamas jam platesnę teisę kreiptis į jį [17], prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas savo ruožtu turi atsižvelgti į užduotį, kurią šioje srityje atlieka pats Teisingumo Teismas, ir stengtis pateikti jam visą informaciją ir visus įrodymus, kad jis galėtų įgyvendinti savo užduotį laikydamasis SESV 267 straipsnyje numatyto tikslo.

43. Taigi Teisingumo Teismas reikalauja, kad prašyme priimti prejudicinį sprendimą būtų trumpai išdėstytos reikšmingos faktinės aplinkybės, kurias konstatavo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, arba bent jau nurodyti faktiniai duomenys, kuriais grindžiami pateikti klausimai. Be to, prašyme priimti prejudicinį sprendimą turi būti pateikiamas nacionalinių nuostatų, kurios nagrinėjamu atveju galėtų būti taikomos, turinys ir prireikus reikšminga nacionalinė teismų praktika [18].

44. Galiausiai prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi išdėstyti priežastis, paskatinusias jį kelti klausimą dėl tam tikrų Sąjungos teisės nuostatų išaiškinimo ar galiojimo, ir nurodyti jo nustatytą ryšį tarp šių nuostatų ir pagrindinėje byloje taikomų nacionalinės teisės aktų. Šiuo atžvilgiu reikia pažymėti, kad Teisingumo Teismas, vertindamas, ar šių reikalavimų laikomasi, atsižvelgia į ginčo pobūdį. Taigi Teisingumo Teismas laikosi nuomonės, kad „reikalavimai [, susiję su prašymo priimti prejudicinį sprendimą turiniu,] gali būti įvykdomi lengviau, jeigu [šis] prašymas <...> susijęs su aplinkybėmis, kurios jau yra iš esmės žinomos dėl ankstesnio prašymo priimti prejudicinį sprendimą“ [19]. Tačiau Teisingumo Teismas taiko griežtesnius reikalavimus, jeigu šis prašymas priskiriamas konkurencijos ir viešųjų pirkimų srities ginčams, nes jiems būdingos sudėtingos faktinės ir teisinės aplinkybės [20].

45. Šią prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo kompetenciją pateisina tai, kad tik jis tiesiogiai žino bylos faktines aplinkybes ir tik jis prisiima atsakomybę už sprendimo priėmimą [21].

46. Be to, Teisingumo Teismas reikalauja prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo ne tik išdėstyti faktines ir teisines aplinkybes, bet ir paaiškinti priežastis, dėl kurių šis teismas mano, kad atsakymas į jo klausimus reikalingas arba naudingas ginčui išspręsti, jeigu šios priežastys nėra aiškiai matyti iš bylos medžiagos [22].

15 — Nutartis *Abdallah* (C-144/11, EU:C:2011:565, 9 punktas ir jame nurodyta teismo praktika) ir Sprendimas *FIRIN* (C-107/13, EU:C:2014:151, 29 punktas ir jame nurodyta teismo praktika).

16 — Pakartoju generalinio advokato N. Wahl frazę jo išvadoje bylose *Venturini ir kt.* (C-159/12–C-161/12, EU:C:2013:529, 56 ir paskesni punktai).

17 — Sprendimas *Elchinov* (C-173/09, EU:C:2010:581, 26 punktas ir jame nurodyta teismo praktika).

18 — Nutartis *Debiasi* (C-560/11, EU:C:2012:802, 24 punktas ir jame nurodyta teismo praktika) ir Sprendimas *Petru* (C-268/13, EU:C:2014:2271, 22 punktas). Taip pat žr. Nutartį *Abdallah* (C-144/11, EU:C:2011:565, 10 punktas ir jame nurodyta teismo praktika).

19 — Nutartis *3D I* (C-107/14, EU:C:2014:2117, 12 punktas).

20 — Konkurencijos teisės srityje žr. Nutartį *Fontaine* (C-603/11, EU:C:2012:731, 15 punktas), o viešųjų pirkimų srityje žr. Sprendimą *Azienda sanitaria locale n. 5 „Spezzino“ ir kt.* (C-113/13, EU:C:2014:2440, 47 ir 48 punktai).

21 — Nutartis *Debiasi* (C-613/10, EU:C:2011:266, 20 punktas) ir Sprendimas *Gauweiler ir kt.* (C-62/14, EU:C:2015:400, 24 punktas).

22 — Sprendimas *Foglia* (244/80, EU:C:1981:302, 17 punktas) ir Nutartis *Talasca* (C-19/14, EU:C:2014:2049, 28 punktas).

47. Ši informacija būtina, kad Teisingumo Teismas galėtų naudingai ir patikimai atsakyti į pateiktą klausimą, įvertindamas visas faktines ir teisines ginčo aplinkybes. Taigi jis gali įsitikinti, kad faktinė situacija, kuria grindžiamas prejudicinis klausimas, iš tikrųjų patenka į Sąjungos teisės taikymo sritį, kad klausimas yra reikšmingas ir kad jis nėra hipotetinis [23]. Norėčiau priminti, kad Teisingumo Teismo užduotis yra ne pateikti konsultacines išvadas bendraisiais ar hipotetiniais klausimais, o padėti vykdyti teisingumą valstybėse narėse, pateikiant naudingą ir teisingą Sąjungos teisės aiškinimą. Taigi Teisingumo Teismas turi teisę aiškinti Sąjungos nuostatas ar spręsti dėl jų galiojimo tik remdamasis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nurodytomis faktinėmis aplinkybėmis [24].

48. Be to, prašyme priimti prejudicinį sprendimą pateikta informacija turi esminę reikšmę valstybių narių vyriausybėms ir kitoms suinteresuotosioms šalims, kad jos galėtų pateikti pastabas pagal Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto 23 straipsnį [25]. Iš tiesų suinteresuotosioms šalims pateikiami tik sprendimai dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, tačiau nepateikiami nacionalinės bylos dokumentai, kuriuos prašymą priimti prejudicinį sprendimą teikiantis teismas prireikus perduoda Teisingumo Teismui [26].

49. Reikėtų pažymėti, jog Teisingumo Teismas nereikalauja, kad prieš kreipdamasis į Teisingumo Teismą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, įgyvendindamas savo teisminius įgaliojimus, nustatytų visas faktines aplinkybes ir atliktų teisinį vertinimą [27].

50. Aišku, Teisingumo Teismas mano, kad tam tikromis aplinkybėmis gali būti naudinga, kad kreipiantis į jį būtų nustatytos bylos faktinės aplinkybės ir išspręstos grynai nacionalinės teisės problemos. Vis dėlto jis pripažįsta, kad tik prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas sprendžia, kuriuo bylos etapu reikia pateikti prejudicinį klausimą Teisingumo Teismui [28], nes šiuo atžvilgiu atsiranda proceso ekonomiškumo ir tikslingumo aspektų, kuriuos ir vėl turi įvertinti tik prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas. Iš tiesų tik jis gali tiesiogiai žinoti bylos faktines aplinkybes ir šalių argumentus, taigi gali geriausiai įvertinti, kuriuo bylos etapu jam reikalingas Teisingumo Teismo pateikiamas Sąjungos teisės aiškinimas.

51. Šie prašymo priimti prejudicinį sprendimą turiniui keliami reikalavimai aiškiai išdėstyti Procedūros reglamento 94 straipsnyje, „kuris prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui turi būti žinomas vykdant bendradarbiavimą pagal SESV 267 straipsnį ir kurio jis privalo *tiksliai* laikytis“ [29].

52. Procedūros reglamento 94 straipsnyje numatyta:

„Be Teismui pagal procesą dėl prejudicinio sprendimo priėmimo pateikiamų klausimų, prašyme priimti prejudicinį sprendimą:

a) trumpai išdėstomas ginčo dalykas ir prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikiančio teismo nustatytos reikšmingos faktinės aplinkybės ar bent jau išdėstomi faktai, kuriais grindžiami klausimai;

23 — Žr., pvz., Sprendimą *Konstantinides* (C-475/11, EU:C:2013:542, 61 punktas), taip pat nutartis *Mlamali* (C-257/13, EU:C:2013:763, 32 punktas ir jame nurodyta teismo praktika) ir *Szabó* (C-204/14, EU:C:2014:2220, 22 ir paskesni punktai).

24 — Nutartis *Talasca* (C-19/14, EU:C:2014:2049, 18 punktas ir jame nurodyta teismo praktika) ir Sprendimas *Gauweiler ir kt.* (C-62/14, EU:C:2015:400, 15 punktas).

25 — Nutartis *Abdallah* (C-144/11, EU:C:2011:565, 11 punktas ir jame nurodyta teismo praktika).

26 — Nutartis *3D I* (C-107/14, EU:C:2014:2117, 9 punktas). Taip pat žr. Sprendimą *Pringle* (C-370/12, EU:C:2012:756, 85 punktas ir jame nurodyta teismo praktika) ir Nutartį *D'Aniello ir kt.* (C-89/13, EU:C:2014:299, 17 punktas).

27 — Sprendimai *Winner Wetten* (C-409/06, EU:C:2010:503, 39 punktas) ir *VEBIC* (C-439/08, EU:C:2010:739, 47 punktas).

28 — Žr., be kita ko, Sprendimą *Irish Creamery Milk Suppliers Association ir kt.* (36/80 ir 71/80, EU:C:1981:62, 6 ir 7 punktai ir juose nurodyta teismo praktika).

29 — Žr. Nutartį *Talasca* (C-19/14, EU:C:2014:2049, 21 punktas). Kursyvu išskirta mano.

b) pateikiamas nacionalinių nuostatų, kurios nagrinėjamu atveju galėtų būti taikomos, turinys ir prireikus reikšminga nacionalinė teismų praktika;

c) išdėstomos priežastys, paskatinusios prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikiantį teismą kelti klausimą dėl tam tikrų Sąjungos teisės nuostatų išaiškinimo ar galiojimo, ir jo nustatytas ryšys tarp šių nuostatų bei pagrindinėje byloje taikomų nacionalinės teisės aktų.“

53. Šio straipsnio a ir b punktai susiję su Teisingumo Teisme nagrinėjamos bylos faktinių ir teisinių aplinkybių apibūdinimu, o minėto straipsnio c punktas susijęs su prašymo priimti prejudicinį sprendimą motyvavimu *stricto sensu* [30].

54. Šie reikalavimai taip pat pateikiami Europos Sąjungos Teisingumo Teismo rekomendacijose nacionaliniams teismams dėl prašymų priimti prejudicinį sprendimą pateikimo [31]. Iš šių rekomendacijų 22 punkto, susijusio su prašymo priimti prejudicinį sprendimą forma ir turiniu, matyti, kad šis prašymas „turi būti pakankamai išsamus ir jame turi būti pateikta visa reikšminga informacija, kad Teisingumo Teismas ir suinteresuotieji asmenys, turintys teisę pateikti pastabas, galėtų lengvai suprasti pagrindinės bylos faktines ir teisines aplinkybes“.

55. Minėtame 22 punkte nurodytas Procedūros reglamento 94 straipsnis, susijęs su prašymo priimti prejudicinį sprendimą turiniu.

56. Šios aplinkybės prireikus įrodo, kad pagrindinės bylos faktinių ir teisinių aplinkybių išdėstymas yra sudedamoji, o gal net esminė prašymo priimti prejudicinį sprendimą dalis, o jų neišdėstymas yra prašymo priimti prejudicinį sprendimą akivaizdaus nepriimtinumo pagrindas [32].

57. Be to, reikia priminti, kad šie procedūriniai reikalavimai pakartoti EŽTK protokolo Nr. 16 [33] 1 straipsnyje dėl kreipimosi į Europos Žmogaus Teisių Teismą su prašymu pateikti konsultacinę išvadą. Iš tiesų minėtame straipsnyje reikalaujama, kad nacionaliniai teismai pagrįstų savo prašymą ir nurodytų „atitinkamų [atitinkamą] teisinę ir faktinę informaciją apie nagrinėjamą bylą“, o to nesant prašymas pateikti nuomonę gali būti atmestas.

58. Minėtas protokolas kol kas dar neįsigalioję, tačiau tai netrukdo pripažinti, kad konsultacinės išvados mechanizmas, kurį juo siekiama įtvirtinti, yra iš esmės paremtas prašymo priimti prejudicinį sprendimą mechanizmo veikimu, o tai rodo akivaizdų prašymo priimti prejudicinį sprendimą, kurio pobūdis ir veikimas neginčytinas, pripažinimą.

59. Atsižvelgiant į šias aplinkybes reikia konstatuoti, kad, prašyme priimti prejudicinį sprendimą, pateiktame byloje C-554/14, dėstydamas tos bylos faktines ir teisines aplinkybes, *Sofiyski gradski sad* (Sofijos miesto teismas) tiesiog laikėsi įgyvendinant SESV 267 straipsnį Sąjungos teisės aktų leidėjo ir Teisingumo Teismo nustatytų taisyklių.

60. Vis dėlto, nors šitaip elgdamasis *Sofiyski gradski sad* (Sofijos miesto teismas) pažeidžia NPK taisykles, svarbu pažymėti, kad jo elgesys visiškai atitinka nacionalines taisykles, reglamentuojančias Bulgarijos civilinių ir administracinių bylų teismų prašymo priimti prejudicinį sprendimą pateikimą.

30 — Sprendimas *Gullotta ir Farmacia di Gullotta Davide & C.* (C-497/12, EU:C:2015:436, 17 punktas).

31 — OL C 338, 2012, p. 1, toliau – rekomendacijos.

32 — Žr., be kita ko, Nutartį *Debiasi* (C-613/10, EU:C:2011:266) ir Sprendimą *Gauweiler ir kt.* (C-62/14, EU:C:2015:400, 25 punktas).

33 — 2013 m. liepos 10 d. Europos Tarybos Ministrų Komiteto priimtas protokolas. Pagal šiame protokole numatytą mechanizmą valstybių, kurios yra EŽTK šalys, aukščiausiosios instancijos teismams leidžiama kreiptis į Europos Žmogaus Teisių Teismą su prašymu pateikti konsultacinę išvadą klausimais, susijusiais su EŽTK įtvirtintų teisių ir laisvių aiškinimu arba taikymu.

61. Iš tiesų, kaip jau nurodžiau iš pradžių, GPK VII dalyje esančiame 59 skyriuje tiksliai išdėstytos visos procedūrinės taisyklės, taikytinos pateikiant Teisingumo Teismui prašymą priimti prejudicinį sprendimą.

62. GPK 628–633 straipsniais į Bulgarijos teisę perkeliamos nacionalinio teismo pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą sąlygos ir pasekmės, visų pirma SESV 267 straipsnio ir Teisingumo Teismo praktikos sąlygos.

63. GPK 628 ir 629 straipsniuose patikslintos aplinkybės, kuriomis nacionalinis teismas turi teisę arba pareigą kreiptis į Teisingumo Teismą pateikdamas prašymą priimti prejudicinį sprendimą.

64. GPK 630 straipsnyje įtvirtintos taisyklės, taikytinos prašymo priimti prejudicinį sprendimą turiniui.

65. Minėto straipsnio 1 dalyje iš esmės pakartotos Procedūros reglamento 94 straipsnyje ir rekomendacijų 22 punkte nustatytos taisyklės, nes, primenu, joje patikslinta, kad „prašyme priimti prejudicinį sprendimą turi būti apibūdintos bylos faktinės aplinkybės, taikytina nacionalinė teisė, tiksliai nurodoma nuostata ar aktas, kurį prašoma išaiškinti ar kurio galiojimą prašoma įvertinti, priežastys, dėl kurių prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad prašymas priimti prejudicinį sprendimą yra būtinas siekiant teisingai išnagrinėti bylą, ir suformuluotas prejudicinis klausimas“.

66. Taip pat primenu, kad nors GPK VII dalyje esančiame 59 skyriuje įtvirtintos taisyklės iš principo taikomos tik civilinėms byloms, pagal Administracinio proceso kodekso 144 straipsnį jos taip pat taikytinos administraciniuose teismuose iškeltoms byloms[34]. Be to, atrodo, kad, kaip nurodoma doktrinoje, jos taikomos bendrai, bet kuriam teismo procesui, o minėtas 59 skyrius yra nacionalinis teisinis pagrindas Bulgarijos teismams, išskyrus *Konstitutsionen sad* (Konstitucinis Teismas), pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą[35].

67. Taigi SESV 267 straipsnyje, Procedūros reglamento 94 straipsnyje ir Teisingumo Teismo praktikoje nustatyti reikalavimai, susiję su prašymo priimti prejudicinį sprendimą turiniu, 2007 m. Bulgarijos Respublikai įstojus į Sąjungą, yra teisinės sistemos dalis.

68. Tai, kad pagrindinėje byloje C-554/14 nagrinėjama procedūra yra priskiriama baudžiamosios teisės sričiai, negali suteikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui pagrindo aiškiai ir pakankamai neišdėstyti šios bylos faktinių ir teisinių aplinkybių. Kaip tik minėta taisyklė taikoma dar griežčiau, nes nagrinėjant tokią bylą gali būti pritaikytos laisvės atėmimo priemonės pagal nacionalinės teisės aktus, kurie yra mažiausiai suderinti Sąjungoje ir susiję su faktinėmis aplinkybėmis, kurias reikia aiškiai išdėstyti.

69. Taigi atsižvelgiant į tai, kas nurodyta pirmiau, skirtumas tarp taisyklių, kurios reglamentuoja prašymo priimti prejudicinį sprendimą pateikimą civilinėse ir administracinėse bylose ir kuriomis į nacionalinę teisę perkeliami SESV 267 straipsnyje ir Procedūros reglamento 94 straipsnyje nustatyti reikalavimai, ir nagrinėjamos taisyklės, taikytinos baudžiamosioms byloms, nėra nei pagrįstas, nei logiškas.

70. Nors šioje byloje Sofijos miesto prokuratūra laikosi nuomonės, kad, dėstydamas faktines ir teisines aplinkybes byloje C-554/14, *Sofiyski gradski sad* (Sofijos miesto teismas) pažeidė Chartijos 47 straipsnyje įtvirtintą teisę kreiptis į nešališką teismą ir jos 48 straipsnyje įtvirtintą nekaltumo prezumpciją, šie nuogąstavimai neturi jokio pagrindo.

34 — Žr. šios išvados 8 išnašą.

35 — Žr. M. Fartunova pateiktą Bulgarijos situacijos apibūdinimą, *op. cit.*, p. 147.

71. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui tenkanti pareiga motyvuoti savo prašymą priimti prejudicinį sprendimą ir pateikti visas faktines ir teisines aplinkybes, kurios būtinos norint suprasti bylą, negali pakenkti teisingam bylos nagrinėjimui, o kaip tik gali jį užtikrinti, jei būtų teisingai įgyvendinti SESV 267 straipsnyje ir Procedūros reglamento 94 straipsnyje įtvirtinti reikalavimai.

72. Byloje C-554/14 vien tai, kad *Sofiyski gradski sad* (Sofijos miesto teismas) savo prašyme priimti prejudicinį sprendimą išdėstė faktines ir teisines aplinkybes, neįrodo nei jo šališkumo, dėl kurio jis privalėtų nusišalinti nuo bylos, nei nekaltumo prezumpcijos principo pažeidimo.

2. Dėl prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nešališkumo pareigos

73. Ir Teisingumo Teismas, ir Europos Žmogaus Teisių Teismas savo praktikoje buvo paskatinti apibrėžti sąvoką „nešališkas teismas“, atitinkamai įtvirtintą Chartijos 47 straipsnyje ir EŽTK 6 straipsnio 1 dalyje [36].

74. Be to, Teisingumo Teismas teisėjo nepriklausomumo kriterijų, kurio vienas iš aspektų yra nešališkumas [37], įtraukė apibrėždamas „teismą“, kaip jis suprantamas pagal SESV 267 straipsnį [38]. Taigi teisėjo nešališkumą reikia laikyti galimybės pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą sąlyga.

75. Preziumuojama, kad teisėjas yra nešališkas [39], t. y. neturintis išankstinio nusistatymo ar išankstinės nuomonės [40].

76. Taigi Europos Žmogaus Teisių Teismas teismo nešališkumą vertina laikydamasis subjektyvaus požiūrio, kai nustatomas asmeninis teisėjo įsitikinimas ir atsižvelgiama į jo elgesį, be kita ko, ar jis turėjo asmeninį išankstinį nusistatymą ar išankstinę nuomonę byloje ar rodė priešiškumą [41].

77. Be to, laikantis objektyvesnio požiūrio, nešališkas teismas yra toks teismas, kuris nagrinėdamas bylą siekia vienintelio intereso – griežtai taikyti teisės normą [42]. Taigi, nepaisant teisėjo asmeninio elgesio, nešališkumas reiškia, kad teismo negali paveikti jokia išorinė aplinkybė ir jis turi būti nešališkas kylančių interesų atžvilgiu [43].

78. Taigi norint pašalinti visas pagrįstas asmenų abejones ir išlaikyti pasitikėjimo jausmą, kurį turi kelti nešališkumas (pagal posakį „justice must not only be done, it must also be seen to be done“ [44]), laikantis nešališkumo reikalavimo turi būti priimamos taisyklės, be kita ko, susijusios su teismo sudėtimi, paskyrimu, kadencijos trukme, taip pat jo narių susilaikymo, nusišalinimo ir atšaukimo pagrindais [45].

79. Šioje byloje galimą Chartijos 47 straipsnyje įtvirtintos teisės pažeidimą lemia ne dokumentuose nustatyti reikalavimai, o prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo elgesys.

36 — Šiuo klausimu žr. 6 straipsnio vadovą, pateikiamą internete adresu http://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_6_FRA.pdf.

37 — Sprendimas *TDC* (C-222/13, EU:C:2014:2265, 31 punktas ir jame nurodyta teismo praktika).

38 — Sprendimas *TDC* (C-222/13, EU:C:2014:2265, 27 punktas).

39 — 1981 m. birželio 23 d. EŽTT sprendimo *Le Compte, Van Leuven ir De Meyere prieš Belgiją*, A serija, Nr. 43, 58 punktas.

40 — EŽTT sprendimo *Wettstein prieš Šveicariją*, Nr. 33958/96, 43 punktas, EŽTT 2000-XII ir Sprendimo *Micallef prieš Maltą*, Nr. 17056/06, 93 punktas, EŽTT 2009.

41 — EŽTT sprendimo *Buscemi prieš Italiją*, Nr. 29569/95, 67 ir 68 punktai, EŽTT 1999-VI.

42 — Sprendimas *TDC* (C-222/13, EU:C:2014:2265, 31 punktas ir jame nurodyta teismo praktika).

43 — Sprendimas *TDC* (C-222/13, EU:C:2014:2265, 32 punktas ir jame nurodyta teismo praktika).

44 — Teisingumas turi būti ne tik vykdomas, bet ir matomas, ir matomas visiems.

45 — Sprendimas *TDC* (C-222/13, EU:C:2014:2265, 32 punktas ir jame nurodyta teismo praktika). Taip pat žr. minėto EŽTT sprendimo *Micallef prieš Maltą*, Nr. 17056/06, CEDH 2009, 98 ir 99 punktus.

80. Iš tiesų Sofijos miesto prokuratūra laikosi nuomonės, kad aplinkybių, nurodytų pateikiant prašymą priimti prejudicinį sprendimą, pakanka tam, kad būtų suabejota *Sofiyski gradski sad* (Sofijos miesto teismas), kuris vėliau turės išspręsti ginčą, nešališkumu.

81. Sprendime dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje C-554/14 dėstydamas faktines ir teisines tos bylos aplinkybes, minėtas teismas išreiškė „išankstinę nuomonę“, prieš išnagrinėdamas tą bylą. Pagal NPK 29 straipsnį tai yra ypatingas „šališkumo“ atvejis, dėl kurio prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi nusišalinti nuo bylos. Taigi, kaip matyti iš šioje byloje priimto sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, minėtas straipsnis taikomas, net jeigu teismas bent menkiausiai užsimena apie bylos faktines aplinkybes arba jų teisinį kvalifikavimą, ir tuomet teismas turi nusišalinti.

82. Šioje byloje tokie nuogąstavimai neturi jokio pagrindo.

83. Iš nusistovėjusios Europos Žmogaus Teisių Teismo praktikos matyti, jog vien tai, kad teisėjas priima sprendimus prieš prasidedant procesui, negali savaime pateisinti nuogąstavimų, susijusių su jo nešališkumu. Svarbus yra pritaikytų priemonių mastas [46]. Tačiau jeigu prašymo priimti prejudicinį sprendimą pateikimas Teisingumo Teismui yra teismo sprendimas, vis dėlto bylai būdingų faktinių ir teisinių aplinkybių išdėstymas šiomis aplinkybėmis reiškia tik prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo konstatavimą ir, priešingai šioje byloje priimto sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą 8 punkte nurodytai teismo praktikai, jis nepateikia jokio teisinio kvalifikavimo.

84. Iš tiesų reikia konstatuoti, kad byloje C-554/14 sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą 2 punktas susijęs su „bylos faktinėmis aplinkybėmis“, jo 3 punktas susijęs su „materialine teise, kuri taikytina kitiems klausimams nei tie, kurie yra prašymo priimti prejudicinį sprendimą dalykas, tačiau kuri pateisina būtinybę pateikti šį prašymą Teisingumo Teismui“, o jo 4 punktas – su „materialine teise, taikytina pagrindinėje byloje nagrinėjamo teisės klausimo išsprendimui“.

85. Tačiau, atidžiai išanalizavus minėtus punktus, matyti, kad nė vienas iš jų neatskleidžia jokio prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo išankstinio nusistatymo ar išankstinės nuomonės.

86. Atvirkščiai, minėtų aplinkybių išdėstymo išsamumas rodo išsamias žinias apie bylą, ir manau, kad tai negali suteikti pagrindo įtarti šį teismą šališkumu. Nors minėtas teismas ir preliminariai įvertino turimus duomenis, Europos Žmogaus Teisių Teismas yra ne kartą nusprendęs, kad tokio vertinimo negalima laikyti nulemiančiu galutinį vertinimą [47].

87. Taigi, atsižvelgiant į šias aplinkybes, nė viena aplinkybė neleidžia teigti, kad išdėstydamas faktines ir teisines bylos C-554/14 aplinkybes savo sprendime dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą *Sofiyski gradski sad* (Sofijos miesto teismas) pažeidė jam tenkančią nešališkumo pareigą, kurios reikalaujama Chartijos 47 straipsnyje.

3. Dėl teisės į nekaltumo prezumpciją laikymosi

88. Vėlgi galimą Chartijos 48 straipsnyje užtikrinamos teisės pažeidimą lemia ne dokumentuose nustatyta tvarka, o prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo elgesys.

46 — EŽTT sprendimo *Morel prieš Prancūziją*, Nr. 34130/96, 45 punktas, EŽTT 2000-VI.

47 — Ten pat.

89. Taigi reikia atsakyti į klausimą, ar išdėstant bylos C-554/14 faktines ir teisines aplinkybes prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo motyvai leidžia manyti, jog jis laiko suinteresuotąjį asmenį kaltu dėl pažeidimo, nors jo kaltė neįrodyta [48]. Neabejotina, kad jeigu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas per anksti pareikštų tokią nuomonę, būtų pažeista nekaltumo prezumpcija [49].

90. Tačiau šioje byloje toks klausimas nekyla.

91. Iš tiesų kiekvieno kaltinamojo teisė būti laikomam nekaltu negali būti taikoma asmeniui, kuris buvo pripažintas kaltu dėl nagrinėjamo pažeidimo [50], kaip buvo A. Ognyanov atveju [51].

92. Bet kuriuo atveju negalima pamiršti, kad vienintelis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą tikslas yra gauti teisingą Sąjungos teisės išaiškinimą, o tai, ar, remiantis šiuo aiškinimu, atitinkamą asmenį reikėtų pripažint nekaltu, ar kaltu dėl nagrinėjamų faktinių aplinkybių, turi asmeniškai įvertinti tik minėtas teismas.

93. Atsižvelgdamas į šiuos argumentus laikausi nuomonės, jog vien tai, kad *Sofiyski gradski sad* (Sofijos miesto teismas) prašyme priimti prejudicinį sprendimą, pateiktame byloje C-554/14, išdėstė faktines ir teisines aplinkybes, nėra nei minėto teismo šališkumo, dėl kurio jis privalėtų nusišalinti nuo šios bylos, įrodymas, nei nekaltumo prezumpcijos principo pažeidimas.

94. Taigi, jeigu SESV 267 straipsnyje ir Procedūros reglamento 94 straipsnyje nustatyti reikalavimai, numatyti pateikiant prašymą priimti prejudicinį sprendimą, yra teisingai taikomi, jie negali nei paveikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nešališkumo, nei pažeisti teisės į nekaltumo prezumpciją, atitinkamai įtvirtintų Chartijos 47 ir 48 straipsniuose.

95. Šiame savo analizės etape turiu pripažinti, kad nagrinėjama nacionalinė taisyklė, kaip ją yra išaiškinęs *Varhoven kasatsionen sad* (Aukščiausiasis kasacinis teismas), gali sukliudyti Bulgarijos baudžiamajam teismui pateikti prejudicinį klausimą arba net atgrasyti jį nuo šio klausimo pateikimo; taip kėsinamasi į įgaliojimus, kurie jam pripažįstami pagal SESV 267 straipsnį ir Teisingumo Teismo praktiką.

96. Iš tiesų pagal minėtą nacionalinę taisyklę dėl to, kad minėtas teismas sprendime dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, laikydamasis SESV 267 straipsnyje ir Procedūros reglamento 94 straipsnyje nustatytų reikalavimų, išdėsto faktines ir teisines bylos aplinkybes, jam reikia ne tik nusišalinti, bet ir taikoma drausminė nuobauda.

97. Būtų pasiektas absurdiškas ir paradoksalus rezultatas, jeigu teisėjas, pateikiantis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pagal Sąjungos teisę, pagal nacionalinės teisės aktus būtų laikomas pažeidžiančiu pagrindines šalių garantijas.

98. Akivaizdu, kad tokia taisyklė nesuderinama su pačios Sąjungos teisės esmei būdingais reikalavimais, nes dėl jos sumažėja Sąjungos teisės veiksmingumas, kadangi Bulgarijos baudžiamųjų bylų teismas atgrasomas nuo prašymo priimti prejudicinį sprendimą pateikimo Teisingumo Teismui.

48 — Žr., be kita ko, EŽTT sprendimo *Nerattini prieš Graikiją*, Nr. 43529/07, 23 punktą.

49 — Žr., be kita ko, EŽTT sprendimo *Garycki prieš Lenkiją*, Nr. 14348/02, 66 punktą ir Sprendimo *Nestak prieš Slovakiją*, Nr. 65559/01, 88 punktą.

50 — EŽTT sprendimo *Phillips prieš Jungtinę Karalystę*, Nr. 41087/98, 35 punktas, EŽTT 2001-VII.

51 — Iš tiesų primenu, kad A. Ognyanov jau buvo nuteistas laisvės atėmimo bausme po to, kai buvo pripažintas kaltu dėl Danijos teismų priimtame sprendime konstatuotų nusikaltimų.

99. Tačiau, pirma, Sprendime *Elchinov*[52], susijusiame su *Administrativen sad Sofia-grad* (Sofijos miesto administracinis teismas) pateiktu prašymu priimti prejudicinį sprendimą, Teisingumo Teismas priminė, kad nacionaliniai teismai turi turėti platesnę teisę taikyti Sąjungos teisę, nes SESV 267 straipsniu jiems suteikiama kuo plačiausia teisė pateikti Teisingumo Teismui prašymą priimti prejudicinį sprendimą, kai jie mano, jog jų nagrinėjamoje byloje kyla klausimų dėl Sąjungos teisės nuostatų aiškinimo ar galiojimo, ir dėl to jie turi priimti sprendimą[53].

100. Teisingumo Teismas laikėsi nuomonės, kad bet kokio pobūdžio nacionalinė proceso taisyklė neturi kliudyti nacionaliniams teismams pateikti Teisingumo Teismui prašymo priimti prejudicinį sprendimą, ir dar priminė, kad teisė pateikti prejudicinį klausimą yra prerogatyva, kuria šie teismai, priimdami sprendimą kaip pirmoji instancija, turi galėti pasinaudoti bet kuriame bylos etape[54].

101. Antra, norėčiau priminti, kad minėtame Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendime *Dhahbi prieš Italiją* Europos Žmogaus Teisių Teismas nutarė, kad kadangi egzistuoja prašymo priimti prejudicinį sprendimą mechanizmas, nacionalinio teismo atsisakymas pateikti prejudicinį klausimą tam tikromis aplinkybėmis gali paveikti teisingą bylos nagrinėjimą ir reikšti EŽTK 6 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos teisės į teisingą bylos nagrinėjimą pažeidimą. Šiuo atveju minėtas teismas padarė tokią išvadą, konstatavęs, kad nacionalinis teismas atsisakė pateikti Teisingumo Teismui prašymą priimti prejudicinį sprendimą visiškai savavališkai, nenurodęs jokių motyvų.

102. Jeigu nacionalinis teisėjas turėtų atsisakyti pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą remdamasis tuo, kad dėl teisinių ir faktinių bylos aplinkybių išdėstymo jam reikėtų ne tik nusišalinti, bet ir būtų paskirta drausminė nuobauda, tai tikrai reikštų EŽTK 6 straipsnio pažeidimą.

103. Taigi, atsižvelgiant į šias aplinkybes, nekyla jokių abejonių, kad pagal Sąjungos teisę ir visų pirma SESV 267 straipsnį bei Procedūros reglamento 94 straipsnį draudžiama tokia nacionalinė taisyklė, kuri nagrinėjama pagrindinėje byloje ir dėl kurios, jeigu ji būtų toliau taikoma, būtų labai smarkiai paveiktas prašymo priimti prejudicinį sprendimą mechanizmas ir kartu Teisingumo Teismo ir nacionalinių teismų bendradarbiavimas, be to, iškiltų grėsmė Sąjungos teisės viršenybei.

104. Taigi siūlau Teisingumo Teismui pripažinti, jog SESV 267 straipsnį ir Procedūros reglamento 94 straipsnį reikia aiškinti taip, kad jais draudžiama tokia nacionalinė taisyklė kaip nagrinėjamoji šioje byloje, pagal kurią prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas įpareigojamas nusišalinti nuo bylos remiantis tuo, kad, pateikdamas prašymą priimti prejudicinį sprendimą, jis išdėstė šios bylos faktines ir teisines aplinkybes.

B – *Dėl antrojo klausimo*

105. Antruoju klausimu *Sofiyski gradski sad* (Sofijos miesto teismas) Teisingumo Teismo iš esmės klausia, ar pagal SESV 267 straipsnį ir Procedūros reglamento 94 straipsnį prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui draudžiama, Teisingumo Teismui priėmus sprendimą, iš naujo išklausyti šalis ir imtis naujų tyrimo priemonių, taip pakeičiant sprendime dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą konstatuotas aplinkybes.

106. Visų pirma, pagal nusistovėjusią teismo praktiką tik nacionalinis teismas sprendžia, kurioje bylos stadijoje pateikti prejudicinį klausimą Teisingumo Teismui[55].

52 — C-173/09, EU:C:2010:581.

53 — 26 punktas ir jame nurodyta teismo praktika.

54 — Sprendimas *Elchinov* (C-173/09, EU:C:2010:581, 25 ir 26 punktai bei juose nurodyta teismo praktika).

55 — Žr., be kita ko, sprendimus *Irish Creamery Milk Suppliers Association ir kt.* (36/80 ir 71/80, EU:C:1981:62, 7 punktas) ir *Sibilio* (C-157/11, EU:C:2012:148, 31 punktas ir jame nurodyta teismo praktika).

107. Nors Teisingumo Teismas laikosi nuomonės, kad tam tikromis aplinkybėmis gali būti naudinga, kad kreipiantis į Teisingumo Teismą būtų išspręstos grynai nacionalinės teisės problemos [56], jis pripažįsta, kad nacionalinis teismas gali pasinaudoti šia teise bet kuriame bylos etape, kai mano, kad tai yra tinkama [57]. Iš tiesų pasirenkant momentą, kada pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą, taikomi proceso ekonomiškumo ir tikslingumo motyvai, kuriuos turi įvertinti tik nacionalinis teismas, nes tik jis tiesiogiai žino bylos faktines aplinkybes ir šalių argumentus.

108. Be minėtos teismo praktikos, nė viena Sąjungos teisės nuostata nedraudžia prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui, pateikus prejudicinį klausimą, nagrinėjant bylą pakeisti savo vertinimą, susijusį su reikšmingomis bylos faktinėmis ir teisinėmis aplinkybėmis.

109. Iš tiesų tokiai prerogatyvai taikoma valstybių narių institucinė ir procesinė autonomija, taigi Teisingumo Teismas neturi jurisdikcijos priimti sprendimo dėl konkretaus nacionalinių proceso normų taikymo.

110. Pagal nusistovėjusią Teisingumo Teismo praktiką tik prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas vertina nacionalinių nuostatų taikymo sritį ir tai, kaip jas reikia taikyti. Taigi, Teisingumo Teismui priėmus sprendimą, nacionalinis teismas turi išnagrinėti pagrindinę bylą laikydamasis nacionalinių teismų organizavimo ir proceso taisyklių ir gerbdamas pagrindines šalių teises.

111. Vienintelė jam šiame bylos etape tenkanti pareiga yra užtikrinti visišką Teisingumo Teismo pateikto Sąjungos teisės aiškinimo veiksmingumą. Iš tiesų Teisingumo Teismo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui pateikti atsakymai turi būti laikomi nustatančiais lemiamą ir privalomą Sąjungos teisės aiškinimą, nes pagal SESV 267 straipsnį jo neprašoma pateikti konsultacinės išvados [58].

112. Atsižvelgiant į šias aplinkybes prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui reikia atsakyti, kad, atsižvelgiant į valstybių narių institucinę ir procesinę autonomiją, Teisingumo Teismui priėmus sprendimą, pagal SESV 267 straipsnį ir Procedūros reglamento 94 straipsnį prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui nedraudžiama iš naujo išklausyti šalių, taikyti naujų tyrimo priemonių ir taip pakeisti faktinių aplinkybių, kurias jis konstatavo priimdamas sprendimą, jeigu tik jis užtikrina visišką Teisingumo Teismo pateikiamo Sąjungos teisės aiškinimo veiksmingumą.

C – *Dėl trečiojo klausimo*

113. Jeigu Teisingumo Teismas laikytųsi nuomonės, kad pagal SESV 267 straipsnį ir Procedūros reglamento 94 straipsnį draudžiama tokia nacionalinė taisyklė, kaip nagrinėjamoji pagrindinėje byloje, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas savo trečiuoju klausimu iš esmės klausia, ar pagal Sąjungos teisę jam, taikant nagrinėjamą nacionalinę taisyklę, draudžiama nuspręsti nusišalinti nuo bylos motyvuojant tuo, kad ši taisyklė užtikrina didesnį šalių pagrindinių teisių apsaugos lygį.

114. Kitaip tariant, ar pagal Sąjungos teisę prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui draudžiama taikyti nacionalinę taisyklę, kuri vis dėlto pripažinta prieštaraujančia Sąjungos teisei?

115. Atsakymas į šį klausimą nekelia jokių abejonių. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas privalo netaikyti tokios taisyklės.

56 — Sprendimas *Melki ir Abdeli* (C-188/10 ir C-189/10, EU:C:2010:363, 41 punktas ir jame nurodyta teismo praktika).

57 — Sprendimas *Elchinov* (C-173/09, EU:C:2010:581, 26 punktas ir jame nurodyta teismo praktika).

58 — Žr., be kita ko, Sprendimą *Kleinwort Benson* (C-346/93, EU:C:1995:85, 24 punktas).

116. SESV 280 straipsnyje išdėstyta: „<...> Teisingumo Teismo sprendimai vykdomi <...>“ Šis principas taip pat aiškiai įtvirtintas GPK 633 straipsnyje.

117. Taigi iš nusistovėjusios teismo praktikos darytina išvada, kad Teisingumo Teismo prejudicinėje byloje priimtas sprendimas yra privalomas nacionaliniam teismui priimant sprendimą pagrindinėje byloje, kiek tai susiję su nagrinėjamų Sąjungos teisės nuostatų aiškinimu [59]. Taigi, kaip jau nurodžiau šios išvados 111 punkte, Teisingumo Teismas pagal SESV 267 straipsnį neteikia konsultacinės išvados.

118. Jeigu Teisingumo Teismas laikytųsi nuomonės, kad SESV 267 straipsniu, kuris yra tiesiogiai taikytina norma, draudžiama tokia nacionalinė taisyklė, kaip nagrinėjamoji šioje byloje, nacionalinis teismas turėtų netaikyti šios nacionalinės taisyklės, kad užtikrintų Sąjungos teisės viršenybę, veiksmingumą ir vienodumą [60].

V – **Išvada**

119. Atsižvelgdamas į išdėstytus argumentus, siūlau Teisingumo Teismui į *Sofiyski gradski sad* (Sofijos miesto teismas) pateiktus klausimus atsakyti taip:

1. SESV 267 straipsnį ir Teisingumo Teismo procedūros reglamento 94 straipsnį reikia aiškinti taip, kad jais draudžiama tokia nacionalinė taisyklė, kaip nagrinėjamoji šioje byloje, pagal kurią prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas įpareigojamas nusišalinti nuo bylos remiantis tuo, kad, pateikdamas prašymą priimti prejudicinį sprendimą, vadovaudamasis minėtose nuostatose nustatytais reikalavimais, jis išdėstė šios bylos faktines ir teisines aplinkybes.

Atsižvelgiant į SESV 280 straipsnyje įtvirtintą principą, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi netaikyti nagrinėjamos nacionalinės taisyklės.

2. SESV 267 straipsnį ir Teisingumo Teismo procedūros reglamento 94 straipsnį reikia aiškinti taip, kad, atsižvelgiant į valstybių narių institucinę ir procesinę autonomiją, Teisingumo Teismui priėmus sprendimą, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui nedraudžiama iš naujo išklausyti šalių, taikyti naujų tyrimo priemonių ir taip pakeisti faktinių aplinkybių, kurias jis konstatavo priimdamas sprendimą, jeigu tik jis užtikrina visišką Teisingumo Teismo pateikto Sąjungos teisės aiškinimo veiksmingumą.

59 — Sprendimas *Elchinov* (C-173/09, EU:C:2010:581, 29 ir 30 punktai ir juose nurodyta teismo praktika).

60 — Žr. sprendimus *Melki ir Abdeli* (C-188/10 ir C-189/10, EU:C:2010:363, 43 punktas ir jame nurodyta teismo praktika) ir *Elchinov* (C-173/09, EU:C:2010:581, 31 punktas ir jame nurodyta teismo praktika).